

Игровото общуване и нравственото поведение на детето

Увод

Задоволяването само на материалните потребности на детето не е достатъчно. Необходимо е и духовно присъствие на майката и бащата, братята и сестрите в емоционалния живот на тяхното дете, като от най – ранна детска възраст, игровото общуване с детето предоставя редица възможности за обогатяване на въображението на детето, възпитанието му в моралните устои, приети за съответното общество, преодоляване на пречките пред междуличностните отношения. Това определя и значението на избраната тема за настоящата разработка. В разработката, ще се представи в кратък аспект същността на игровото общуване с децата и значението на тази комуникация за формиране на нравствени принципи у децата.

1. Кратка характеристика на общуването с децата

Основните задачи, които стоят пред близките / родители и роднини/ на детето при тяхното общуване с детето е да подпомогнат психичното му развитие още от най-ранна възраст. Чрез общуването с близките, на първо място, детето има възможност да усвои човешката реч. Речта е специфичен феномен на човешката психика, носител на отличителни признаци, които поставят човека над останалите животински видове. Тя е висша форма на осъществяване на взаимоотношенията между хората. Разбира се, усвояването на речта става в процеса на играта и другите форми на общуване в живота на детето.

При постъпването си в училище детето трябва свободно да може да общува с връстниците си, с учителя, с непознати хора. Във всяко едно от тези връзки детето заема определена роля, която е различна за всеки отделен случай, т.е. то по един начин ще общува с връстниците си, по друг с учителя, по трети с непознат и т.н. Тези различни роли предполагат то да владее богат инструментариум от образци за общуване. Освен това детето свободно трябва да може да изразява мислите и чувствата си, така слушателят да може да го разбере; да може да задава въпроси, така, че да е ясно това, за което пита. Така предявени изискванията може да изглеждат прекалено големи и сложни за едно 6-7 годишно дете. На практика обаче много малък процент от учениците

се оказват неподготвени да реализират поставените по-горе задачи, защото много малък процент деца живеят в “социално и педагогически занемарена среда”. При всички случаи обаче, по-добрата езикова подготовка, по-добрите говорни умения са основополагаща предпоставка за успешно извяване на детето в училище и постигане на по-високи учебни резултати.

Друга задача при общуването с детето е свързана с изграждане на елементарни понятия за природните и социалните явления. Поначало децата са любопитни. Те за извор на безброй въпроси, които много често изненадват възрастните, така че когато тяхното любопитство се задоволява, децата трупат опит, събират информация и опознават най-близката заобикаляща ги действителност. На практика, чрез общуването си с близките, децата получават отговори на основни въпроси, които ги засягат.

2. Значение на игровото общуване за децата

Играта заема своето особено и подобаващо място при обучението на малките и големите деца. Чрез нея те се приобщават към дейността на възрастните, заимстват техните мотиви, спазват правила на поведение, бихме казали, че формират и основни нравствени качества. Игровата дейност е свързана с психическите процеси - налице са качествени изменения в детската личност според възрастовите особености.

Един от най-значимите аспекти на играта, когато тя е предложена или контролирана от възрастните е възпитателната ѝ роля при развитието на подрастващите.

Познавателната им стойност се осъществява в усвояването на различни знания и умения в една или друга игрова област. Интелектуалните игри решават преки задачи на умственото възпитание, като формират предпоставки за религиозно възпитание и миросглед, определящи детската индивидуалност.

Нещо повече - игрите по правила определят постигането на специфичната игрова цел - победата. В тях е налице сблъсък най-малко между двама играчи или два отбора по повод на решаването на игровата задача или сблъсък на играещото дете с познавателното съдържание. Спазването на правила осигурява проявата на автодидактизъм и самостоятелно мислене на децата.

Игровият замисъл в началната училищна възраст има вече по-усложнен интелектуален и познавателен характер. Учениците, благодарение на натрупаните знания и умения от предучилищна възраст, са в състояние да играят дидактични игри, чийто замисъл предполага конкретизиране и осъществяване на връзката между различните сфери на знанието. Оперират с по-голям обем знания и понятия, разширяване, затвърдяване и обобщаване на усвоените умствени и нравствено-етични действия и по-активната изява на мисленето и нравствено-интелектуални форми на поведение.

Игрите намират място и при по-големите деца. Ученето в процеса на играта е силно емоционално обогатено - „за” или „против” и рядко неутрално. Игрите могат да бъдат вдъхновяващи, добри, лоши или дори отблъскващи. Те имат две области: емоционална област: лична (вътрешна) мотивация; съревнование; любопитство; увереност -неувереност и когнитивна област: значим, релевантен контекст; активно участие в „диалогова история”; организация; различни ситуации; обратна връзка; подпомагане на учениците в организацията на знанието. Играта спомага за ефективното насърчаване на комуникацията. Това е особено подходящ метод за по-свити ученици или за участници, които не се познават. Изисква се време за обясняване на процедурата и правилата, както и за снабдяването с необходимите материали. Тя увеличава интереса към обучението и развива самостоятелност у учениците. Запознава с ролевата структура на дейността и служи за трансфер на знания като формира базисни социални умения. Игровата дейност за учебни цели се основава на следните принципи: активност, динамичност, занимателност, изпълнение на роли, колективен характер (работа в екип), моделиране на дейността, обратна връзка, проблемност, съревнователност, резултативност, самостоятелност, системност. При нарушаването на тези принципи се получават грешки, от които най-често срещаната е игра заради самата игра, когато се пренебрегне учебната цел.

За децата в начална училищна възраст, особено подходяща е ролевата игра. При нея, учениците са склонни да сливат в съзнанието си хипотетичното и реалното по отношение на някаква дейност или функция и в резултат играейки, я изучават. Участниците симулират определена ситуация за разиграване на това, което са усвоили или правят това с цел развиване на нови способности. Участникът може да се конфронтира с друг човек и ще трябва да отговаря на въпроси, да направлява проблема в различни посоки или да отговаря на критики

В основата на ролевите игри е разбирането за социалните роли. Те се разглеждат като форми на поведение, чрез които индивидът изучава и изгражда социалния си живот. Всеки се социализира, т.е. запознава се с формата на поведение, която се очаква от

него.

Основните теории за ролята са две, от тях произтичат и две форми на ролева игра.

- Традиционната функционалистка теза - свързаните с ролята действия ще са толкова по-функционални, колкото по-добре поведението на играещия ролята съвпада с предписанията за ролята (очакванията на обществото).

- Интеракционистката теза - партньорите в дадена ситуация планират и реализират стратегиите си на поведение съобразно със ситуацията и така се настройват към особеностите на интеракционния си партньор. Те задоволят индивидуалните си потребности и реализират собствените си виждания в рамките на съответното зададено ролево пространство.

Модерните варианти на ролеви игри са от втория тип. Те нямат точен сценарий. Вместо изискване за стриктно изпълнение на ролята, на участниците се дава свобода да се ориентират в групата и да определят сами действията си в рамките на едно кратко описание на съдържанието на ролите и изобилие от съпътстваща информация. Обикновено само се фиксира идейната рамка и учениците имат свободата да действат или разсъждават в нея, но по свой собствен начин.

Представлението може да бъде ръководено или напълно свободно. Във всеки един от случаите е нужна значителна активност при планирането и обясненията от страна на ръководителя и организация на постановката от страна на участниците.

3. Значение на игровото общуване за децата със специални образователни потребности

В процеса на игра всяко дете е свързано с другите деца в отношения, които поражда вътрешни промени – както във взаимоотношенията между децата, така и в отделното дете. Взаимоотношенията възникват и се формират в процеса на активното общуване, чиято най-ярко изразена форма е съвместната дейност.

Водеща дейност през периода на ранното детство е играта. Чрез нея децата опознават заобикалящата среда и удовлетворяват потребността от общуване. Играта изпълнява разнообразни функции в процеса на израстване. Тя е средство и условие за развитие. Различните видове игри имат пряко действие върху формирането на двигателния апарат, познавателните процеси, речта и особеностите на личността. При деца с увреждане играта изпълнява три основни функции:

- Р Спомага за адаптацията към нова среда.
- Р Усилва екстрорецепцията и отклонява вниманието от съществуващата болест.
- Р Играта играе роля на терапевтичен фактор

Чрез играта могат да се реализират следните цели:

- Р Да се компенсира липсата на социален опит, от която страда детето поради изолация в семейната среда или специализираната институция, в която се отглежда
- Р Да се развие вниманието и сътрудничество
- Р Да се даде възможност на детето да упражнява инициативността си и да изпита чувство за успех.
- Р Да се стимулира развитието на основните способности/ двигателни, сензорни и интелектуални/

Следователно играта е комплексно средство за коригиране проблемите в умственото и двигателното развитие на деца със СОП. Основен принцип в специалната педагогика е, че всеки дефект създава стимули за компенсация. Проучванията показват, че играта е сензитивен механизъм за компенсация и частично преодоляване на проблемите в работата на деца със СОП.

Играта формира не само интелигентността на детето, а много често му помага да решава своите емоционални или социални проблеми. Освен това, в играта детето може да изразява чувства, които са иначе неприемливи, като агресия, ревност страх, без да са опасни. Играта допринася да се преодолее безпокойството, като дава на детето възможност да изучи и приеме трудните и болезнени преживявания, с които то се сблъсква всеки ден.

Играта помага да се открият и ключовите способности, които притежават децата със СОП.

За тази цел може да се прибегне до компенсирането, като се заменят нарушените функции с други форми на възприятие и системно да се стимулира това, което е останало у детето.

Главното при всеки даден случай да се открие, кои са възможностите и способностите на детето и да се намери начинът за тяхното развиване и стимулиране.

Играта като метод предлага много предимства. Те се дължат може би главно на факта, че играта ясно изтъква онези фази и особености на развитието, които свидетелстват за развитие на познавателните способности. Тя може да ни посочи какво е равнището на развитие, постигнато от детето, какво го интересува и какви са неговите подбуди при усвояването ѝ.

Заклучение

Емоционалната връзка между детето и родителите е важна за неговото личностно

изграждане и нейната липса нанася вреди в психиката на детето за цял живот. Най-значимият обект за детето е възрастния. Той е носител на социален опит и култура. Общата им съвместна дейност дете -възрастен е източник на развитие на детето. В този смисъл, за формиране на детското възприятие, играта има съществено важно значение.

При децата със СОП, като терапевтично средство играта се използва в две основни форми/ директивна/ и опосредствана / недирективна/ игрова терапия.

Пряка игрова терапия възниква във връзка с опитите да се намери психоаналитична техника към децата. Според редица автори терапевтът трябва да има активна и възпитателна роля в игровата ситуация, като използва игрови материали за внасяне в играта на детето. Играта вкарва детето в ситуация терапевтът трябва не само да наблюдава , а и да управлява поведението на детето и да го изменя.

Недирективната игрова терапия е насочена за активиране на самопознанието и самоуправлението на детето. Поведението му се определя от стремежа към най- пълна самореализация. Предоставя му се добре оборудвана стая, в която то може да играе по собствено желание/ спонтанна игра/ да се отпусне и да изяви себе си без да бъде насочвано и ограничавано в дейността.

Представителите на психоаналитичното направление постепенно достигат до извода , че щом възрастните могат да си говорят съвсем приложимо за тях е да се направи лечение чрез разговор, а при децата терапия чрез игра.

Основна и водеща дейност в предучилищна възраст е играта, която създава психологически комфорт и условия за адекватно самоизразяване. Основна идея в психоаналитичната концепция е, че като възпроизвеждаща непоносимите преживявания, детето ги асимилира. Благодарение повторението на играта травмиращите въздействия от околната среда се неутрализират и престават да оказват негативен ефект. В обобщение, независимо дали става въпрос за деца с или без СОП, играта има следните положителни ефекти:

- Да се открият нови пътища за стимулиране на цялостното развитие на детето;

- Да се повлияе на развитието на моториката, координация на движенията на детето.
- Да се повлияе на познавателните процеси- внимание, памет, мислене, въображение;
- Да се намали агресията у детето.